

Kristinehamns kommun

**Riktlinjer för styrning av
Kristinehamns kommuns
majoritetsägda bolag**

Antagna kommunfullmäktige § 10 2014-02-20

2014-01-08 Rev

2013-07-01

Antal sidor: 9

Innehåll

1.	Inledning	1
1.1	Syftet med riktlinjerna	1
2.	Lagliga förutsättningar	1
3.	Förutsättningar för styrning	2
3.1	Styrdokument	2
3.1.1	Bolagsordning	2
3.1.2	Ägardirektiv	3
3.1.3	Riktlinjer för styrning	3
3.2	Informella avstämningar	3
4.	Rollfördelningen mellan kommunen, bolagen och de olika bolagsorganen	3
4.1	Kommunfullmäktiges roll	4
4.1.1	Kommunfullmäktiges ställningstagande	4
4.1.2	Kommunfullmäktiges godkännande	4
4.1.3	Övriga frågor som ankommer på kommunfullmäktige	5
4.2	Kommunstyrelsens roll	5
4.2.1	Styrning	5
4.2.2	Uppsiktsplikt	5
4.3	Bolagsstämman	6
4.4	Bolagsstyrelsen	6
4.4.1	Styrelsens uppdrag	6
4.4.2	Val av styrelse	7
4.5	Bolagets revisorer	7
4.6	Lekmannarevisorer	7
5.	Modell för uppföljning	7
5.1	Budgeten	8
5.2	Rapportering och uppföljning under året	8
5.3	Årsbokslut	8
5.4	Resultatdispositioner	8
6.	Årsredovisningen	9
7.	Försäkringar	9
8.	Kommunalrättsliga principer	9
9.	Allmänna handlingar	9

1. Inledning

Kristinehamns kommun bedriver bl a energi- och bostads- och annan fastighetsverksamhet i aktiebolagsform. Stora ekonomiska värden är samlade i bolagen.

Den i bolag bedriva verksamheten skall tillsammans med övrig kommunal verksamhet, direkt eller indirekt skapa nytta för kommunen eller medborgarna och falla inom den kommunala kompetensen. Bolagsverksamheten skall därför samordnas med kommunens övriga verksamhet så långt det är möjligt och lämpligt för att därigenom uppnå ett effektivt resursutnyttjande.

Styrning av bolagsverksamheten förutsätter en aktiv och innehållsrik kommunikation mellan kommunen och bolagen.

1.1 Syftet med riktlinjerna

Dessa riktlinjer ska tillsammans med övriga styrdokument vara ett verktyg för kommunens styrning av de majoritetsägda bolagen och ett sätt att stimulera till kommunikation mellan ägaren och bolagens ledningar.

Riktlinjerna ska även tydliggöra rollfördelningen mellan kommunen, bolagsstämman, styrelsen, ledningen, revisorerna och lekmannarevisorerna i respektive bolag.

Därutöver anger riktlinjerna de lagliga förutsättningarna för att driva kommunal verksamhet i bolagsform.

2. Lagliga förutsättningar

I 3 kap 16 § kommunallagen anges förutsättningarna för att överlämna kommunala angelägenheter till ett aktiebolag. Bestämmelsen innebär att den verksamhet som överlämnas till bolaget ska falla inom den kommunala kompetensen och att risken för kompetensöverskridande ska vara liten. (Se vidare avsnitt 8).

Av 3 kap 17 § kommunallagen följer särskilda krav när kommunen väljer att bedriva verksamhet i ett helägt aktiebolag. Bestämmelsen innebär att

- 1) det kommunala ändamålet med verksamheten ska anges i bolagsordningen (syfte och verksamhetsföremål),
- 2) fullmäktige ska utse samtliga styrelseledamöter och minst en lekmannarevisor,
- 3) fullmäktige ska ges rätt att ta ställning innan bolaget fattar beslut i ärenden som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt.

När dessa riktlinjer upprättades hade kommunen inget bolag som ägdes tillsammans med någon annan (delägt bolag). Om kommunen i framtiden skulle bli delägare i ett bolag ska

enligt 3 kap 18 § kraven i 17 § tillämpas i en omfattning som är rimlig med hänsyn till ägarförhållandena, aktieägaravtal och andra avtal, och verksamhetens inriktning och omfattning i övrigt.

3. Förutsättningar för styrning

Kristinehamns kommun ska styra sina bolag dels formellt genom olika styrdokument och dels informellt genom kommunikation.

Följande utgångspunkter gäller för att utveckla en aktiv ägarstyrning i samarbete med bolagen:

- Verksamhetssamordning av den totala kommunala organisationen (nämnder/bolag)
- Metoder för styrning och ledning med bolags- och helhetsperspektiv
- Fortlöpande utveckla nya och passande former för bolagsfrågor
- Kristinehamns kommuns bolag ska bedriva sin verksamhet i enlighet med aktiebolagslagen och annan tillämplig speciallagstiftning och med iakttagande av de styrdokument enligt nedan som kommunfullmäktige utfärdar.

3.1 Styrdokument

Bolagen inom Kristinehamns kommun drivs med hjälp av ett antal styrdokument. Dessa beskrivs i detalj nedan. För bolagen finns detta dokument, ” Riktlinjer för styrning av Kristinehamns kommuns majoritetsägda bolag”. Dokumentet beskriver gemensamma regler och principer för styrningen av bolagen. För bolagen finns också en bolagsordning, vars innehåll är reglerat i lag, samt specifika ägardirektiv.

3.1.1 Bolagsordning

Bolagsordningen är det grundläggande dokumentet i varje aktiebolag och utgör bindande direktiv för bolagets förvaltande organ och för revisorerna. Vad bolagsordningen ska innehålla är reglerat i lag. För kommunala bolag skall i bolagsordningen förutom föremålet för bolagets verksamhet även anges det kommunala ändamålet med verksamheten. Såväl föremål som ändamål ska fastställas med iakttagande av reglerna om kommunal kompetens.

Bolagsordningen ska tillsammans med ägardirektivet ge underlag för att bolagets verksamhet ska kunna ha en affärsmässig inriktning inom ramen för gällande lagstiftning.

Bolagsordningen ska godkännas av kommunfullmäktige och fastställas av bolagsstämman.

3.1.2 Ägardirektiv

I ägardirektiv avser ägaren dels att tydliggöra bolagsordningens beskrivning av föremålet för bolagets verksamhet och dels utveckla hur ändamålet med verksamheten ska uppnås. Det gäller både verksamhetens mål och ekonomiska mål.

Där det är tillämpligt ska bolagen i övrigt följa av kommunfullmäktige och kommunstyrelsen från tid till annan beslutade mål, riktlinjer, direktiv och övriga styrdokument, under förutsättning att dessa inte strider mot bolagsordningen, tvingande lag eller annan författning.

Gemensamt för alla bolagen gäller att de ska medverka till att utveckla kommunen som en attraktiv bostads- och näringslivsort.

Bolagen förutsätts följa kommunens miljömål och energiplan. Beslut om avvikelser ska tas i kommunfullmäktiges budgetbeslut.

Kommunfullmäktige utfärdar ägardirektiv för bolagen. Ägardirektiven utformas i samråd mellan respektive bolag och kommunstyrelsen.

Ägardirektivet ska fastställas av bolagsstämman i respektive bolag.

3.1.3 Riktlinjer för styrning

Utöver bolagsordning och ägardirektiv utfärdar kommunfullmäktige dessa gemensamma Riktlinjer för styrning av Kristinehamns kommuns majoritetsägda bolag, vilka i tillämpliga delar gäller för samtliga kommunens bolag.

Riktlinjerna ska fastställas av bolagsstämman i respektive bolag och blir därefter juridiskt bindande för bolagen.

3.2 Avstämmningar

Utöver ovan nämnda formella styrdokument, samt de möten mellan kommunstyrelsen och respektive bolag enligt avsnitt 5.1 och 5.2, kan ägaren utöva en avstämning i form av samråd och kommunikation med bolagen. Ägaren representeras i detta avseende av kommunchefen och kommunens ekonomichef som ska ha återkommande kommunikation med respektive bolag. Vid sådan kommunikation kan behandlas frågor om och avstämning ske av bland annat bolagets mål, strategier, planer, samt uppföljning av verksamheten.

4. Rollfördelningen mellan kommunen, bolagen och de olika bolagsorganen

Kommunfullmäktige avgör hur ägarfrågorna ska fördelas mellan kommunfullmäktige och kommunstyrelsen och fastställer denna fördelning i reglemente för kommunstyrelsen.

4.1 Kommunfullmäktiges roll

Kommunfullmäktige ska ha helhetsperspektiv på den totala kommunala organisationen. Fullmäktige ska klargöra de strategiska målen för och inriktningen av bolagens verksamhet genom verksamhetsmässiga och ekonomiska ägardirektiv. Fullmäktige ska ha en öppen kommunikation med bolagen genom att de ges möjlighet att redogöra för sina respektive verksamheter.

4.1.1 Kommunfullmäktiges ställningstagande

Som framgår av avsnitt 2 ställer kommunallagen krav på att fullmäktige ska ges rätt att *ta ställning* innan bolagen fattar beslut i ärenden som är av principiell beskaffenhet eller annars av större vikt. Hit hör:

- Större strategiska investeringar
- Åtgärder som innebär ny inriktning eller start av verksamhet inom nytt affärs- eller verksamhetsområde för bolaget
- Större förvärv eller försäljning av fastigheter

Vad som omfattas av punkterna ovan ska bolagen bedöma i samråd med kommunstyrelsen.

Eventuella övriga frågor som ska underställas kommunfullmäktige för ställningstagande anges i de särskilda ägardirektiven för respektive bolag.

4.1.2 Kommunfullmäktiges godkännande

Bolagen ska inhämta kommunfullmäktiges *godkännande* innan någon av följande åtgärder beslutas:

- Ändring av bolagsordningen
- Ändring av aktiekapitalet
- Bildande av bolag eller förvärv av aktier eller andelar i företag oavsett värde samt försäljning eller avveckling av aktier eller andelar i företag till betydande värde, om inte särskilt undantag lämnats i respektive bolags ägardirektiv
- Deltagande i emission eller lämnande av ägartillskott eller dylikt till företag
- Med affärstransaktioner av *betydande värde* enligt ovan avses sådana åtgärder som med hänsyn till arten och omfattningen av respektive bolags verksamhet är av osedvanlig beskaffenhet eller av stor betydelse.

Vad som omfattas av punkterna ovan ska bolagen bedöma i samråd med kommunstyrelsen.

4.1.3 Övriga frågor som ankommer på kommunfullmäktige

Det ankommer på kommunfullmäktige att

- utfärda "Riktlinjer för styrning av Kristinehamns kommuns majoritetsägda bolag"
- utfärda ägardirektiv för dotterbolagen
- i förekommande fall godkänna aktieägaravtal i delägda bolag
- välja styrelse och lekmannarevisorer i de helägda bolagen och i förekommande fall i delägda bolag
- utse ägarens ombud samt en ersättare vid bolagsstämma i respektive bolag
- besluta om kapitaltillskott
- besluta om avkastnings- och utdelningskrav och soliditetsmål (i ägardirektiven)
- fastställa grunder för arvode till styrelserepresentanter och lekmannarevisorer
- ta ställning till fråga om ansvarsfrihet för styrelseledamot och VD i de fall revisorerna inte har föreslagit ansvarsfrihet

4.2 Kommunstyrelsens roll

4.2.1 Styrning

Kommunstyrelsen utövar ägarrollen i kommunens bolag genom att utfärda instruktion för hur ombudet ska rösta på stämman i respektive bolag. Till de frågor som behandlas av stämman hör bland annat att fastställa de av kommunfullmäktige utfärdade ägardirektiven för bolaget.

4.2.2 Uppsiktsplikt

Oavsett vem som utövar ägarrollen har kommunstyrelsen uppsiktsplikt över bolagen enligt 6 kap 1 § 2 st kommunallagen.

Uppsikten gäller främst bolagens ekonomi och hur bolagen efterlever det kommunala ändamålet med verksamheten och ägardirektiven.

Kommunstyrelsen har vidare rätt att inspektera bolagen och deras verksamheter. För ändamålet har kommunstyrelsen rätt att ta del av bolagens handlingar och räkenskaper.

Detta gäller dock endast i den mån hinder inte möter på grund av författningsreglerad sekretess.

4.3 Bolagsstämman

Bolagsstämman är bolagets högsta beslutande organ. Det är här ägaren utövar sitt i aktiebolagslagen lagstadgade inflytande. Bolagsstämman är även ett forum för bolagets ägare att utöva formell ägarstyrning. Stämman bör ses som ett led i kommunikationen mellan ägare och bolag.

Ordinarie bolagsstämma (årsstämman) ska fastställa årsredovisningen (och i förekommande fall koncernårsredovisningen) och besluta om hur bolagets vinst eller förlust ska disponeras samt besluta om ansvarsfrihet för styrelsen och verksställande direktören, under förutsättning att revisorerna har tillstyrkt ansvarsfrihet. Om så inte är fallet ska frågan om ansvarsfrihet avgöras av kommunfullmäktige. Årsstämman ska vidare vart fjärde år välja revisor i bolaget samt fastställa arvoden åt styrelsen, revisorn och lekmanrevisorerna med suppleanter.

Vid bolagsstämma företräds ägaren av ombud. Till justerare vid stämman ska utses någon som har rösträtt på stämman.

Protokoll från bolagsstämma ska tillställas aktieägare, styrelseledamöter, revisorer och lekmanrevisorer.

Bolagsstämma kan genomföras som stämmosammanträde eller som stämma per capsulam (skrivbordsstämma). Även i sistnämnt fall ska protokoll från stämman upprättas och distribueras enligt ovan.

I övrigt skall bolagsstämman hantera i enlighet med och besluta i de ärenden som framgår av aktiebolagslagen och bolagsordningen.

4.4 Bolagsstyrelsen

Bolagets styrelse ansvarar enligt aktiebolagslagen för organisation och förvaltning av bolagets angelägenheter.

4.4.1 Styrelsens uppdrag

Till skillnad från det kommunala förtroendeuppdraget, som bygger på samhällsplikt, är ledamotskapet i en bolagsstyrelse ett sysslomannauppdrag i vilket man civilrättsligt åtar sig att fullgöra ett förvaltningsuppdrag. Styrelseledamoten förbinder sig således att verka för bolagets bästa i enlighet med vad som kommit till uttryck i bolagsordning och ägardirektiv.

Förutom vad som framgår av aktiebolagslagen och bolagsordningen, samt vad som normalt följer av styrelsens uppgifter i ett aktiebolag, är styrelsens uppgifter att

- se till att underställa kommunfullmäktige de frågor som enligt dessa riktlinjer är föremål för fullmäktiges godkännande respektive ställningstagande
- se till att aktieägaren informeras om bolagets utveckling och ekonomiska situation
- på begäran tillsammans med verkställande direktören vid sammanträde med kommunfullmäktige informera om bolagets verksamhet

4.4.2 Val av styrelse

Styrelseledamöter väljs av kommunfullmäktige för tiden från den första ordinarie bolagsstämma som hålls efter att val till kommunfullmäktige har förrättats intill slutet av motsvarande bolagsstämma fyra år senare. Valet av styrelse ska anmälas på bolagsstämma.

Styrelseledamot ska ha den kunskap om bolagets verksamhet, marknad och omvärlds-förutsättningar i övrigt som erfordras för att kunna göra i förhållande till företagsledningen självständiga bedömningar av bolagets angelägenheter och konstruktivt bidra till att fullgöra styrelsens uppgifter.

Som huvudregel gäller att bolagens styrelser ska bestå av sju ledamöter.

4.5 Bolagets revisorer

Bolagsstämman utser en auktoriserad revisor samt en ersättare för granskning av bolagets räkenskaper och verkställande direktörens och styrelsens förvaltning.

4.6 Lekmannarevisorer

För samma tid som för styrelsen ska kommunfullmäktige i de kommunägda företagen utse en lekmannarevisorer samt en ersättare. Valet ska härefter anmälas på bolagsstämma.

5. Modell för uppföljning

Den ekonomiska rapporteringen och uppföljningen rörande kommunens bolag ska följa den årsplan som fastställts av kommunstyrelsen. Baserat på årsplanen fastställer kommunstyrelsen årligen en detaljerad tidplan för budget och rapportering för det kommande året.

5.1 Budgeten

Årsplanen inleds med att kommunstyrelsen tillställer bolagen budgetinstruktioner i form av avkastnings- och utdelningskrav. Bolagen skall sedan, efter avslutad budgetprocess, skicka antagen budget till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen sammanställer samtliga budgetar och överlämnar dessa till kommunfullmäktige.

Årligen genomförs möten mellan kommunstyrelsen och respektive bolag för genomgång av förutsättningar och planer för det kommande året, ”ekonomiutskottet”, varvid kommunstyrelsen ansvarar för kallelse och agenda. Mötena utgör en del av budgetprocessen. Kommunfullmäktige fastställer årligen bolagens avkastnings- och utdelningskrav och baserat på kommunfullmäktiges beslut upprättar respektive bolag sin budget. Vid fastställande av utdelningskrav ska hänsyn tas till gällande lagstiftning och övriga regelverk samt respektive bolags soliditetsmål.

5.2 Rapportering och uppföljning under året

Bolagen ska underrätta kommunstyrelsen om man av någon anledning inte kan uppnå de ekonomiska målen som fastställts av kommunfullmäktige, varvid vid negativa ekonomiska avvikelser ska redovisas vilka åtgärder som har vidtagits eller planeras att vidtas.

Bolagen ska rapportera till kommunstyrelsen enligt av kommunstyrelsen fastställda tidplaner, rapportmallar och instruktioner. Kommunstyrelsen sammanställer bolagens rapporter och rapporterar vidare till kommunfullmäktige.

5.3 Årsbokslut

Bolagen upprättar och färdigställer helårsboksluten för föregående år och tillställer kommunstyrelsen dessa enligt av kommunstyrelsen fastställda tidplaner, rapportmallar och instruktioner. Årsbokslutet ingår i en årsredovisning som bör vara reviderad och underskriven när den överlämnas till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen sammanställer boksluten samt kommentarer och avrapporterar dessa till kommunfullmäktige.

Årligen genomförs möten mellan kommunstyrelsen och respektive bolag inom kommunen för genomgång av föregående år. Kommunstyrelsen ansvarar för kallelse och agenda. Årsstämmor hålls i bolagen normalt under mars månad. I övrigt ska information lämnas när kommunstyrelsen så önskar eller bolagets styrelse finner det lämpligt.

5.4 Resultatdispositioner

I samband med de årliga mötena mellan bolagen och kommunstyrelsen angående årsbokslutet ska frågan om resultatdisposition tas upp. Bolagens VD och styrelse ska

presentera ett förslag hur resultatet ska disponeras till kommunstyrelsen. Kommunstyrelsen ska antingen godkänna förslaget eller föreslå ändringar.

6. Årsredovisningen

Den finansiella rapporteringen av bolagets verksamhet ska ske utifrån gällande lagar och förordningar och därutöver ange hur väl bolaget har uppfyllt ägarens ändamål med verksamheten.

Årsredovisningen ska bland annat innehålla en redogörelse för hur bolaget uppfyllt ägarens verksamhets- och finansiella mål, så som det beskrivs i ägardirektivet.

7. Försäkringar

Bolagen ansvarar för att teckna nödvändiga försäkringar samt att tillse att styrelseledamöter har erforderliga ansvarsförsäkringar.

8. Kommunalrättsliga principer

Kommunala bolag har att vid driften av sin verksamhet att i berörda delar iaktta kommunallagens regler (2 kap) om kommuners befogenheter.

9. Allmänna handlingar

Tryckfrihetsförordningens regler om rätt att ta del av allmän handling hos myndighet gäller även handlingar hos aktiebolag där kommunen utövar ett bestämmande inflytande.